

*Спеціалізованій вченій раді Д 26.130.01
у Вищому навчальному закладі «Університет
економіки та права «КРОК»*

вул. Табірна, 30-32, м. Київ, 03113

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

*кандидата економічних наук, доцента Ромашко Ольги Миколаївни
на дисертацію*

СУГАК ТЕТЯНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

**на тему «Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової
складової системи економічної безпеки підприємств гірничо-
промислового комплексу»,**

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека
суб'єктів господарської діяльності

Актуальність теми

Одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі економічної безпеки є удосконалення інформаційного забезпечення процесів управління господарюючим суб'єктом на базі обліково-аналітичних даних. Це зумовлено розширенням економічного та інформаційного простору, зміною пріоритетів в управлінні фінансово-господарською діяльністю економічних суб'єктів, що призвело до інтенсифікації інформаційного процесу, прискорення темпів генерування нових знань. Відповіддю на світові тенденції у вітчизняному економічному середовищі стало підвищення ролі інформаційної функції бухгалтерського обліку.

Особливу значимість у мінімізації ризиків та прийнятті ефективних рішень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства і його підрозділів набуває проблема удосконалення обліку та аналізу, що передбачає їх адаптацію до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, своєчасність підготовки достовірної облікової та аналітичної інформації.

Основними завданнями бухгалтерського обліку на сьогодні є надання інформації, яка б слугувала для різних цілей, оскільки, для забезпечення безперервності діяльності суб'єкта господарювання, від нього почали вимагати: по-перше, — максимально достовірно відображати фінансово-господарський стан господарюючого суб'єкта, користуючись наданою бухгалтерськими стандартами свободою вибору способів обліку; по-друге, — повністю задовольняти інформаційні потреби зацікавлених осіб, використовуючи надану тими ж бухгалтерськими стандартами свободу у виборі варіантів складання і представлення звітності, з урахуванням особливостей діяльності кожного суб'єкта; інтерпретації результатів діяльності й оцінювання їх наслідків у різних споживацьких площинах. Одна з них – економічна безпека суб'єкта господарювання.

Актуалізація ролі економічної безпеки, як ключового фактору сталої діяльності та розвитку підприємств у сучасному бізнес-середовищі окреслює нові, принципово якісні аспекти методологічного та організаційного характеру її реалізації. Ключовими й надалі залишаються проблеми інформаційного забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Ядром інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємств є обліково-аналітичне забезпечення.

Таким чином, рукопис дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, представлений до опонування, розкриває принципові особливості організації обліку на підприємстві, як інструмента забезпечення економічної безпеки підприємства, методику діагностування стану фінансової безпеки підприємства з урахуванням якості управління та дотриманням внутрішньофірмових стандартів забезпечення економічної безпеки та оцінки загроз економічній безпеці у розрізі базових функціональних складових системи економічної безпеки підприємства.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертанткою в авторефераті та у рукописі дисертації, актуальність теми є обґрунтованою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» за темою «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 011400U6338), у рамках якої здобувачкою запропоновано алгоритм удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім та забезпечується послідовною реалізацією методології наукового дослідження, застосуванням різних методів дослідження, послідовним використанням міждисциплінарного підходу, вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем джерельної бази (227 джерел) з досліджуваної проблематики.

У «Вступі» обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначені мета й основні завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, викладено наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та їх апробацію. Здобувач демонструє виважену послідовність у своєму підході до інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу, заручившись при цьому основними принципами монографічного дослідження.

Висвітливши у розділі 1 своєї роботи “Теоретичні основи інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки” загальні засади фінансової безпеки, як складової системи економічної безпеки підприємства та розкривши теоретичні аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення її і заклавши у такий спосіб надійний методологічний фундамент для подальшого викладення матеріалу, дисертантка у розділі 2 “Діагностика ефективності з інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової

системи економічної безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу” розкриває особливості ідентифікації інформаційних потреб зацікавлених сторін підприємств гірничо-промислового комплексу та особливості організації обліку підприємствами галузі, як інструменту управління ризиками якості інформації; оцінка ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення для формування корпоративної інформаційної системи з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. У розділі 3 дисертації “Пріоритетні напрями удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу” здобувачка пропонує модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення; організаційні компоненти формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу; пропонує методи, способи та інструменти для зміцнення економічної безпеки. У «Висновках», що повністю впливають із змісту роботи, дисертантка стисло формулює основні результати дослідження.

Таким чином, структурні частини роботи внутрішньо пов’язані між собою і становлять органічну єдність. Роботі загалом властивий комплексний характер монографічного дослідження. Здобувачка вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний і практичний матеріал, формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи наукового пізнання, вести змістовну і коректну наукову полеміку.

Дисертаційна робота справляє позитивне враження, оскільки Т.О.Сугак, продемонструвавши такі якості справжнього вченого, як інноваційність в підходах до вирішення наукової проблематики з удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства; наполегливість в розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації системи обліку та удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства, зуміла запропонувати нам цілісне й виважене уявлення про один із напрямів

дослідження в системі економічної безпеки підприємства з його напрацюваннями і "вузькими місцями".

Наукова новизна результатів дослідження

У дисертаційній роботі Сугак Т.О. сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість. Наукові положення сформульовані автором самостійно й відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки та її галузі – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності. Найсуттєвіші результати, які відображають власний внесок дисертантки у розробку означеної проблеми, зводяться до наступних положень, частина з яких має дискусійний характер, а саме:

- здобувачкою розроблено модель інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств (с.157); алгоритм удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства (с. 172);

- здобувачкою *удосконалено* - методичний інструментарій діагностування стану фінансової безпеки підприємства для покращення якості управління шляхом застосування методу проектування процесів DMADV концепції "Шість сигм" (с.193-196); процеси оцінки загроз економічній безпеці в розрізі функціональних складових системи економічної безпеки підприємства (с.146); науково-методичний підхід до формування інформаційно-аналітичного забезпечення на поєднанні функції обліку з елементами планування, прогнозування, економічного аналізу, ціноутворення та контролю (с.104);

- *набули подальшого розвитку* у роботі: підходи до класифікації зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства (с.144); комплексний підхід до формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства (с.106); підходи до формування системи економічної безпеки підприємства, який базується на визначенні провідної ролі фінансової складової (с.113).

Таким чином, можемо стверджувати, що наукова новизна дисертації та отриманих результатів, зумовлена сукупністю поставлених завдань та способом їхнього розв'язання, є аргументованою.

Практичне значення отриманих результатів дослідження спрямоване на вироблення рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу та їх застосування на практиці.

Наукові рекомендації були використані для оцінки загроз економічній безпеці та розроблення внутрішньофірмових стандартів нормативно-правового забезпечення економічної безпеки від прояву впливу внутрішніх і зовнішніх загроз ТОВ «МЕТСО (Україна)» (акт № 11 від 19 січня 2016 року). Результати дисертаційної роботи в частині розробки алгоритму інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи ЕБП, що спирається на систему заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз, прийнято до впровадження ТОВ «ТРАНССЕРВІС-М» (акт № 8 від 4 лютого 2016 року). Запропонований методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки надає можливість визначити стратегічні напрямки вдосконалення системи економічної безпеки ПАТ «ІНГЗК» (акт № 3 від 11 січня 2017 року).

Окремі висновки та положення роботи можуть бути застосовані при викладанні навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств» (модуль «Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки на підприємстві») ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» (довідка №8/11 від 8 листопада 2016 року).

Повнота висвітлення положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За матеріалами дисертаційного дослідження автором особисто підготовлено та опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 5,42 д.а. З них 1 стаття в колективній монографії (0,46 д.а.), 7 статей опубліковано в наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних баз цитування

(3,92 д.а.), 8 тез доповідей – у матеріалах наукових конференцій (1,04 д.а.).

До того ж, варто зазначити апробації наукових результатів дисертантки на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: науково-практичній конференції молодих учених «Актуальні проблеми сучасної наукової думки» (Київ, листопад 2014 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інвестиційно-інноваційна складова фінансово-економічної безпеки на національному, регіональному та мікрорівні в контексті сталого розвитку» (Київ, березень 2015 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (Одеса, вересень 2015 р.); Науково-практичній конференції молодих учених «Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України» (Київ, листопад 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Методичні та практичні підходи до вдосконалення результативності політики економічного зростання» (Київ, грудень 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний потенціал країни: наукові підходи та практика реалізації» (Одеса, лютий 2016 р.); V Ювілейній міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 50-річчю кафедри економіки підприємства ОНЕУ (Одеса, 15-16 вересня 2016 р.); Науково-практичній конференції молодих учених «Українські перспективи у світовому розвитку» (Київ, листопад 2016 р.).

Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

Дисертація виконана державною мовою, стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю та обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності, за якою вона подається до захисту, а зміст автореферату є ідентичним до основних положень дисертації.

Наукові положення, висновки, рекомендації, що сформульовані у дисертації, викладені у працях дисертантки, які у достатній кількості опубліковані у наукових фахових виданнях, а також у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах, наукових журналах.

Зауваження до дисертації

Разом із цим, дисертаційне дослідження, як і будь-яка науково-творча праця, містить певні дискусійні моменти, недоліки, суперечливі положення, висвітлення та зауваження щодо яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів дисертаційного дослідження.

Зокрема,

1. Дослідження будь-якого напрямку в науці слід розпочати з вивчення відповідного понятійного апарату, що й зроблено автором при розгляді сутнісно-змістовної характеристики «системи економічної безпеки» (с.40 та додаток А), але не набуло подальшого розвитку визначення сутності «інформаційно-аналітичного забезпечення».

2. Також здобувачка розгортає широку полеміку щодо структури облікової політики (пп. 1.2. рукопису дисертації с.70), залучає до цієї полеміки основних дослідників даної проблеми, але при цьому не розкриває власне бачення структури облікової політики.

Виходячи із окресленого здобувачкою об'єкта дослідження, вважаю за доцільне чітко сформулювати власне бачення структурних елементів облікової політики, оскільки в подальшому вони будуть впливати на структуру та величину інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств.

Це також дасть змогу чіткіше структурувати напрями посилення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

3. Особливу увагу здобувачкою приділено раціональній організації обліку на підприємстві, упорядкуванню усіх елементів системи бухгалтерського обліку, удосконалення облікового процесу (с.56), але здобувачкою дуже стисло

розкрито такий об'єкт організації обліку як «методологічне та методичне забезпечення».

4. Розкриваючи питання складових механізму реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення шляхом активізації заходів щодо дотримання методологічних та методичних положень на рівні складання фінансової звітності з урахуванням Міжнародних стандартів обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності (с.84;114), дисертантка досить стисло розкрила вплив названих документів на відповідність формування облікової інформації та звітності підприємства якісним характеристикам, визначених Концептуальною основою Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Вважаю, що це має прямий вплив на формування якісної облікової інформації та облікової політики підприємств.

5. Розглядаючи деструктивні чинники, які породжують загрози фінансовій складовій системи економічної безпеки підприємства (с.97), дисертанткою було здійснено доповнення внутрішніх і зовнішніх чинників, але ні в дисертаційній роботі (рис.2.3. с.97), ні в авторефераті (рис.2 с.9) не виділені ті чинники, якими було доповнено склад внутрішніх і зовнішніх деструктивних чинників, а лише у тексті дисертації зазначено, що до зовнішніх чинників, які негативно впливають на господарську діяльність підприємства, необхідно включити аутсорсинг бухгалтерського обліку (с.98), що також є дискусійним.

6. При порівнянні форм організації бухгалтерського обліку і системи економічної безпеки (с.110) було розглянуто результати дослідження тільки 3 підприємств, з яких тільки одне підприємство ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» відноситься до виду економічної діяльності, яка досліджується автором.

Вважаю, що для більш глибокого дослідження та виявлення впливу форми організації обліку на підприємстві з метою формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств гірничо-промислового комплексу, автору слід було б врахувати результати анкетування більшої кількості підприємств галузі.

7. З метою удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки запропоновано алгоритм застосування інструменту облікової політики (с.172), що, на мій погляд, має практичну значимість.

Разом з тим, усі зазначені мною зауваження та поради, стосуються лише окремих деталей наукового дослідження, і при цьому не піддають сумніву принципові позиції обґрунтування та результати, наведені в дисертації. Зроблені зауваження і рекомендації стосуються складних і дискусійних питань, проте окремі зауваження не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачкою.

Загальні висновки.

Підсумовуючи сказане, слід наголосити, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням, дисертація відповідає вимогам, які встановлені у п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ 3 656 від 19.08.2015 р., а її авторка - Сугак Тетяна Олександрівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Київського національного
торговельно-економічного університету

Ромашко О.М.

